

Inhoudsopgave

Big Brother in onszelf

Proloog

I. Beroemd, befaamd, bekend.

Roem werkt als een Lorelei, je kunt je er op te pletter varen. Faam heeft voornamelijk voordelen. En bekendheid is een dubieus geluk, dat zonder zelfkennis en bescheidenheid slechts in frustratie kan eindigen.

motieven bewoners. Bart: roem, bart: heb ik wat van mijn leven gemaakt? james dean/geen kinderen.

Mediale emancipatie. De macht van televisie. Kloof tussen roem en anonimiteit groot. En tegelijk acteert iedereen, is het mediale bewustzijn bij iedereen versterkt, onder de roep van authenticiteit. The celebrity circus.

Het verschil tussen faam, beroemdheid en bekendheid (schickel).

Waarom wil de kunstenaar zich creatief uiten? Waarom wil de ondernemer zijn zaak succesvol maken? Waarom wil de politicus het zijne of hare bijdragen aan de publieke zaak? Waarom wil de professionele sporter de top bereiken? Waarom willen de dominee, de onderwijzer, de journalist en de voorlichter de burgers kennis en/of moraal bijbrengen? Waarom wil de entertainer het volk vermaken? De grondmotieven zullen variëren, het gemeenschappelijke is dat deze drang hen haast onvermijdelijk op de publieke tribune plaatst, zichtbaar voor een kleine kring van werknemers, leerlingen of bewonderaars of voor de grote kring van het anonieme publiek.

De media die de twintigste eeuw domineerden, krant, film, radio en televisie, hebben de relatie tussen bekendheid en het publiek veranderd, van een overzichtelijk, reëel en bijna handzaam gegeven tot een onoverzienbare, surrealistische en meestentijds nauwelijks te hanteren iets gemaakt. Hoe groter het podium, hoe groter de roem, hoe groter het ego is dat naar al deze grootheid streeft. En hoe groter het risico is dat de achterliggende drang die hen überhaupt naar deze nationale, zo niet mondiale, roem dreef, onbevredigd blijft.

Psycho-analyse. Psychologen waarschuwen de bewoners voor veranderde relatie met hun familie.

Sue erikson.

Nu leven we in een tijd waarin het besef bekeken te worden door een anoniem publiek - het grote verschil met het dorp van weleer - groter is dan ooit, ook dan de tijd waarin dit koppel voyeurisme-exhibitionisme anonieme vormen begon aan te nemen: op de boulevards en terrassen, in de musea en warenhuizen eind vorige eeuw in de grote steden.

De technische media hebben dit groeiende zelfbewustzijn versterkt. Het fototoestel. De film:kermisattractie met beelden van de dorpelingen. De 35 mm filmcamera. Hoflands voorbeeld.

De televisie heeft dit mediabewustzijn als een virus over het hele land verspreid. Vroeger was het de elite die op tv kwam. Later mocht het publiek als klapvee de studio binnen. Weer later mocht het publiek zelfs wat zeggen - eerst stamelend en stuntelend, maar - al doende leert men - nu als een kruising tussen Demosthenes en de beste acteurs van onze tijd.

De effecten zijn tweërlei:

de gevoelde kloof tussen bekend en onbekend wordt groter. En tegelijk heeft de televisie het

gedrag van de bekendheid - wat vroeger een afwijking van het algemeen menselijk patroon was - ofwel de onechte echtheid en het besef te acteren in het bewustzijn dat het imago in het geding is ervoor gezorgd dat dit gedrag als het ware is geïnternaliseerd in de doorsnee-burger. Atlantic monthly.

Mona - de huisvrouw die in het BB-huis de halve tijd ziek, zwak en misselijk in bed lag en daartussen door, in een goeie bui, erop los danste, zong en klepte, zat bij barend en van dorp: alsof ze een olympische medaille had gewonnen.

Het wisselende lot van de bb-bewoners na vertrek. Is doel bereikt? Van martin en tara tot karin doornemen.

Hoe het de winnaar bart zal vergaan weten we nog niet. Hij heeft een avontuur beleefd, is binnen de beperkte ruimte van die schaftkeet in almere bijna de archetypische held uit Joseph Cambell's De held met de duizend ogen: 5 (?) keer bijna vertrokken, het verlies van zijn geliefde getrotseerd, en teruggekomen.

De james Dean, de rebel without a cause. Misschien wordt hij een beroemd model, de Nederlandse Naomi Campbell (check), dan kan hij op zijn vijftigste inderdaad zoals hij wil gaan rentenieren, zijn kakibroek, zijn zonnebril en zijn hoed die verre oorden bezoeken waarvan hij droomt, als hij die dan nog niet alle bezocht heeft.

Ik gun hem het niet, maar voor onze verlangens als publiek zou het beter zijn als hem het lot van James Dean zou wachten: een vroege, tragische dood door een ongeval. Dan zou hij direct worden opgenomen in het pantheon van de idolen, wier imago wij naar hartelust kunnen invullen zoals we dat maar willen. (schickel)

II Televisie.

Van de vererende, geestverruimende blik in het vreemde, hoge en onbekende naar de microscopische, wanhopige verkenning van het eigen innerlijk. Televisie als endoscopie, als röntgen-apparaat van de eigen gevoelens. Mensen-televisie noemt John de Mol deze nieuwe winstgevende functie van de voormalige verrekijk.

Hoeveel soaps er ook op televisie zijn, de kern van de televisie is niet het sprookje, daar was en is de bioscoop beter geschikt. De kern van de succesformule is hier te zien wat er op hetzelfde moment daar gebeurt. Sport, de inhuldiging of begrafenis van president of vorst(in), de landing op de maan. Deelnemer zijn aan het nationale leven, veel sterker dan de krant zorgde de tv voor die befaamde 'imagined community'. De naties, de Nederlandse zeker, zijn praatgemeenschappen geworden.

Een praatgemeenschap met de saus van van het vermaak erover heen. De televisie heeft alles tot vermaak gemaakt. mailer: john f kennedy maakte politiek tot show-bizz (schickel). De televisie maakte de politiek persoonlijk. (atlantic monthly, newsweek)

maar de televisie leeft niet van soaps en talkshow alleen. Tv is en blijft een cold object, het bevredigt slechts twee van onze zintuigen, het oog en het oor - de tastzin van de duim die nodig is voor het bedienen van het atb'tje valt hier buiten, net als al die pils en chips die smaakpapillen moeten bevredigen.

De behoefte vanaf het begin van televisie was die aan het warme gevoel. In de behoefte aan de warme, soms natte, droom heeft de televisie, net als de film, altijd wel voorzien, hoe bedekt die primaire driften ook verbeeld werden. De behoefte aan het meeleven met het gewone, alledaagse warme leven elders - dus niet de heftige emoties bij het zien van een auto- of vliegtuigongeluk, of oorlog en ellende, het kortstondige aanzien van bevalling, operatie of stereven -was er al vanaf het begin.

Lucille Ball, 1951.

En daarmee begon tevens de vervaging van de grens tussen echt en onecht.

Marlon Brando, Lat Tango in Paris. (schickel)

Hoe realistischer de programma's werden, hoe emotioneler, hoe sterker het vermoeden zich opdrong dat we te maken hebben met een nieuwe vorm van werkelijkheid. Geen fictie, geen mediaal getransporteerde realiteit, maar iets daar tussen in. Half of helemaal gespeelde werkelijkheid.

In soaps als Cheers kwam af en toe een politicus of anderszins bekende Amerikaan de bar inlopen. Hier doet Herman Brood dat.

(cornald maas, recensie)

BB heeft alle elementen van de reality en emotie-schows in zich trachten te verzamelen - het spijt me, all you need is love, inclusief de mislukte poging een zwangere kat in het programma te brengen, hetgeen Bart verbood.

(iets meer. talkshow is toneelstukje - madonna, berend boudewijn)

iets meer over de ontwikkeling van de emotiecratie (maarten)

nostalgie: toen was geluk heel gewoon, televisiering. Compassion fatigue.

de doorbraak naar internet. De doorbraak is er maar het viel Veronica niet mee, en mij als af en toe-gebruiker evenmin. Hier heerste de schreeuwcultuur (schuyt) van het stadion, de doodgewaande fanclubs uit de tijd toen Hollywood en daarna de popmuziek op hun hootepunt waren.

Maar ook hier waren de inmiddels bekende sociale mechanismen door al het gebrul heen duidelijk herkenbaar: in- en uitsluiting op basis van groepsnormen. Hoe hoor je je te gedragen in een groep? En daarmee komen we op Bb als sociaal experiment, waar het programma het boek van Orwell het dichtste benaderde: de Partij bepaalt de regels, de Partij beloont en straft al naar het haar uitkomt om de eigen macht te behouden.

III Big Brother als apenkooi

psychologen waarschuwden, het was een litanie van waarschuwingen. (opsommen, ontsporingen, gekte, zelfmoord) wat niet al. Eigen citaat uit juli: zorgen overdreven. Ze miskenden de rol van de camera. De psychologische wetenschap berust op experimenten met apen, ratten, muizen en studenten, in een gecontroleerde laboratorium-situatie. Ook de experimenten inrusland met de ruimtevaart-groep waren anders.

Kees schuyt heeft het tamelijk goed voorspeld wat er zou gebeuren.

Ev. citaat van pikard over de nazi's. over de zusammenhangslose Mensch. Dat was meer dan vijftig jaar geleden, al nam het gevoel van verraad en verscheurdheid omwille van de mammon van het geld en de bekendheid toe naarmate de kleiner wordende groep hechter werd.

Het grote verschil tussen de observaties van groepen mensen en dieren in het wild, in de dierentuin of in het laboratorium is precies datgene wat BB zo uniek maakte: de rol van de kijkers. Zonder de live-camera's, zonder de noodzaak de populairste te blijven om niet te worden geëlimineerd, had het zaad misschien op vloer, muur en plafond gezeten en zeker in meer dan die ene of twee dames. Misschien was er bloed gevloeid. Sommigen waren er toe in staat. Nu werd bij elk conflict onmiddellijk spijt betuigd.

Het resultaat was de terreur van de braafheid, de aangepastheid. De kijkers stemden alles wat boven het maaiveld uitstak weg. Het liedje zingt over Niemand hoeft alleen goed of slecht te zijn. Maar in geen enkel tv-experiment is zo duidelijk geworden hoe sterk de moraal over wat goed en slecht is bij de kijkers was, hoe onrechtvaardig deze oordelen ook waren, daar immers één verkeerde opmerking, één verkeerde handeling voor het publiek voldoende was

om net als Nero de duim omlaag te bewegen. Er was veel vooroordeel, het was eigenlijk een soort balkan-oorlog in Nederland. Weg met Brabant, weg met Amsterdam, weg met de intoleranten, weg met rijken, weg met de aanstellers, weg met allen die ONDer het mediale maaiveld bleven, zoals maurice.

Big Brother als de uitverkiezing van de moderne familie Doorsnee van het onontkoombare media-tijdperk. De extended family moest daartoe worden teruggebracht naar de doorsnee gezinsgrootte van drie tot vier personen.

Veronica had voor de selectie van de paar duizend kandidaten een aantal menstypen geformuleerd. Opsommen. Men kan niet zeggen dat men alleen variaties op het Veronica-type heeft uitgezocht. Karin, moeder, bart als branieschopper, willem als gescheiden vader en zorgzame kok, etc. De rest doornemen.

Het interessante was dat de groep gehoorzaamde aan de oudste wetten van de sociologie van de groep. Met wie kan ik het 100 dagen volhouden? Aan wie heb ik wat? (voorbeelden bij nominaties)>

Maar dit bekende mechanisme van in- en uitsluiting werd doorkruist door de kijkers. Zij zaten immers niet in dat huis, maar thuis voor de buis, en hadden andere verlangens. Martin werd er uit gestemd, tara vertrok, mona zou er zijn uitgestemd, sabine werd er uit gestemd, maurice werd er uit gestemd, iedereen dus die van het ideale gezin zoals dat blijktbaar nog altijd bestaat.

Tara het knappe, leuke maar toch te domme wicht van hiernaast. Bianca de dochter die een post-femistische slag van de molen te pakken had, en voortdurend iedereen zei dat ze niet deugden. Dat werd te vermoeiend voor het gezin. Maurice, het moederszontje, moest maar eens op kostschool, of het leger is zoals Bart. Sabine was het verwende nest uit de betere buurt, waar zoonlief bart helaas verliefd op was geworden. Dat zat niet lekker op die skai-driezits, en vertrouwen kon je zo iemand niet. En dan die oudere jongere, die Koos Koets van de familie, oom Ruud, rare oom Ruud, de levensgenieter. Wel aardig om hem met zijn gitaar af een toe een weekeinde over de vloer te hebben, maar dan hadden pappa Willem en Moeder Karin het wel weer gehad.

De grootste uitdaging voor de groep werd Bart, die de andere familieleden het liefst weer voor vier jaar naar Bosnie zagen vertrekken. Geen bal uitbreten, het altijd beter weten, en geen enkele moeite doend, als een verlate puber, om zich in welk opzicht ook aan te passen aan het gezinsleven in de keuken en in het bankstel. Sommige dialogen kondenz zó uit de toneeljaren vijftig stammen, althans in dat hoekje van het toneel waar het existentielle ongeluk heel gewoon was. O'Neill, John Osborne, Deniss Potter. (motlton deken)

Maar het publiek hield Bart er telkens in. Men wilde dat dit mediale gezin niet veel boeiender was dan hun eigen leven, maar zeker niet nog saaier. Hij vertegenwoordigde blijkbaar de opstandige romantiek van de totaal ingekapselde, gedisciplineerde burger van de eeuwwende. Zoals Reve zei over de mentaliteit van revolutionaire romantici van de jaren zestig en zeventig: "Groots en meeslepend wil ik leven, maar met behoud van maandsalaris". Waren de jaren vijftig de jaren van de filmhelden, de jaren zestig de jaren van de pophelden, de jaren zeventig (??), de jaren tachtig de jaren van de beurshelden en commercie-kunstenaars, de jaren negentig de jaren van de topmodellen, dan behoorde Bart daar op het nippertje nog bij. Groots en meeslepend leven als fotomodel - en niet langer onder de dekens - en op zijn 23^e al sparend voor zijn oude dag.

Johan goudsblom 1960: de opgroeiende volwassenen. Is er iets veranderd? Ja, de gewone jongeren mogen nog dezelfde zijn, het is de zelfbenoemde culturele elite die de afgelopen decennia de zelf geproclameerde droom van democratisering van de kunst en ontplooiing van elk individu in vervulling heeft zien gaan. Tot haar grote verdriet. Want zoals dat gaat met revoluties, de aanstichters ervan zijn niet tevreden met het resultaat, omdat ze zelf terzijde

zijn geschoven, als irrelevante zeurzakken dat het vroeger toch zo veel beter was dan nu.

IV De triomf van de 'proles', de eliminatie van de elite

citaat orwel over de proles. Citaat picard over sartre.

alles wat zichzelf tot de hogere cultuurkring schaarde, alles wat zich lid voelde van het weldenkende deel der natie, sabelde Big Brother bij voorbaat neer. Onethisch, platte commercie, leeghoofden, noem maar op. Het meest in hun wiek geschoten door deze mediale volksofstand waren wel de mediahelden van de kleinkunst, Youp van 't Hek, Freek de Jonge. Joost niemoller (HP) citeren, Gerry van der List (Elsevier) etc.

Het vevelende voor al deze critici is dat ze eigenlijk geen enkel verweer hebben. Wat de televisie-cultuur betreft kunnen ze wellicht met enige reden het een dieptepunt noemen, maar aan die televisie-cultuur doen ze zelf net zo hard aan mee. En het vocabulaire in het BB-huis was een stuk beschaafder dan in de doorsnee-conference van Freek of Youp.

(schreeuwcultuur, van schuyt). Wat betreft de commercialisering van de tv kan men ook niets meer zeggen. Oud Propria cures-schrijver Rogier Proper werd succes schrijver van soaps.

Harry de Winter, de langharige Maagdenhuis-bezetter, en producent van Sex voor de Buch, roept nu tot overheidsensuur op BB, in navolging van Joop van de Ende, mede-eigenaar van Endemol dat BB uitzond. De hypocrisie is ten hemel schreiend.

De culturele elite is aan het einde van zijn Latijn, en men weet het. BB is ook het logische gevolg van een halve eeuw ontwikkelingen in de kunst.

Andy Warhol (robert hughes oa), action painting, de gekte van de kunstwereld in de jaren tachtig met jeff koons, en hier Frans Haks (videoclips zijn kunst!).

De avantgarde is dood. In de jaren negentig was het belangrijkste onderwerp dat het kunstdebat in Europa leek bezig te houden de vraag: wie is de eigenaar van die kunst? De goudstikker-collectie, kunstfraude, het lot van de collectie Ritman (check), de Königs-collectie, enz.

en de gearriveerde kunstcritici staan nu met de mond vol tanden tegenover de opkomende kunstenaars die kunst als vermaak zien, kunst, commercie, televisie en internet samenbundelen in kunst die in wezen nauwelijks afwijkt van het 'walgelijke' tv-programma Big Brother.

V Epiloog